

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) johtaminen ja koordinointi Helsingissä

Esitys 29.3.2018
HYTE-valmisteluryhmä

Helsinki

Sisällys

Esityksen keskeiset kohdat tiivistetysti	3
Kaupunkistrategia suuntaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä	4
Esityksen tausta	5
Ehdotus HYTE:n johtamisrakenteesta, tehtävistä ja vastuista	6
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio.....	9
Helsingin hyvinvointisuunnitelma kokoaa työtä	10
HYTE toiminnassa ja taloudessa	12
HYTE verkostoissa ja monialaisena yhteistyönä.....	14
Ehkäisevä päihdetyö toteutetaan jatkossa uudella tavalla.....	16
HYTE ja raportointi	17
Viestinnästä, markkinoinnista ja digitaalisuudesta hyteä hyteen.....	19
HYTE-valmisteluryhmän jäsenet	20
HYTE ja eurot.....	20

Esityksen keskeiset kohdat tiivistetysti

Uusi toimintatapa vahvistaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamista ja koordinoitua osana kaupungin johtamisjärjestelmää ja sen seuranta, sekä nivoo tämän keskeisen kaupungin perustehtävän kiinteästi sen johtamisjärjestelmään.

- Kaupunginvaltuusto on vastuussa strategisista päätöksistä, joilla kaupungissa edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä johtaa kaupungin johtoryhmä. Työn toteuttamista varten perustetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) ohjausryhmä ja valmisteleva asiantuntijaryhmä.
- HYTE-ohjausryhmä toimii terveydenhuoltolain mukaisena kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahona.
- Ehkäisevän päihdetyön toimeksiannoksi ehdotetaan kaupunginhallitusta. Lisäksi valmisteluryhmä ehdottaa, että ehkäisevän päihdetyön tehtävistä huolehtii HYTE-ohjausryhmä kaupunginhallituksen päätöksellä.
- HYTE-koordinaation päävastuu sijoitetaan kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle. Tehtävää varten nimetään päätoiminen HYTE-koordinaattori.
- HYTE-työn tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta ovat osa toimialojen sekä keskushallinnon talouden ja toiminnan vuosisuunnittelua. HYTE-tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan vuosittain toimialojen toimintasuunnitelmiin. Näitä seurataan vuosittaisen HYTE-raportoinnin avulla.
- HYTE-työtä toteutetaan lisäksi monialaisissa työryhmissä kaupungin HYTE-verkostossa. Verkoston tavoitteenasettelua, toimintaa ja rakennetta kehitetään jatkuvasti.
- Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan jatkossa HYTE-ohjausryhmän, HYTE-verkoston, keskuhallinnon ja toimialojen yhteistyössä. Tavoitteet, toimenpiteet, seuranta ja raportointi kytetään osaksi kaupungin HYTE-ohjausta, johtamista ja koordinoitua.
- HYTE-työtä kokoavaksi asiakirjaksi ehdotetaan valtuustokausittain valmisteltavaa Helsingin hyvinvointisuunnitelmaa, joka sisältää kaupunkistrategian pääpainopisteet sekä tavoitteet, toimenpiteet ja seurannan. Asiakirja sisältää lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden lakisäateisten hyvinvointisuunnitelmien toteutuksen Helsingissä. Ensimmäinen hyvinvointisuunnitelma valmistuu vuoden 2018 aikana ja se on valtuustokäsittelyssä vuoden 2019 alussa.
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vastuutahoksi esitetään Lasu-kollegiota ja ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman vastuutahoksi kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikköä.
- Viestintä, markkinointi ja brändääminen ovat tärkeä osa HYTE-työtä. Suunnitelmat, innovatiiviset toimintatavat sekä raportointikonaisuudet tuodaan näkyviksi digitaalisessa muodossa ja työlle kehitetään oma verkkosivu.

Kaupunkistrategia suuntaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Hyvinvointia ajatellaan Helsingissä laajasti ja kaikille kaupunkilaisille halutaan tarjota hyvän elämän edellytyksiä. Kaupunkistrategia nostaa helsinkiläisten liikkumisen edistämisen ja nuorten syrjäytymishaasteen ratkaisemisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkiteemoiksi. Eriarvoisuuden vähentäminen on kaikkia ikäryhmiä koskeva keskeinen tavoite, jonka saavuttamiseksi hyödynnetään esimerkiksi tietoon ja vaikuttavuuteen perustuvia menetelmiä. Hyvinvointieroja ja eriytymiskehitystä sekä niihin kohdistuvia kaupungin toimenpiteitä toteutetaan ja seurataan kaupunkitasoisena kokonaisuutena.

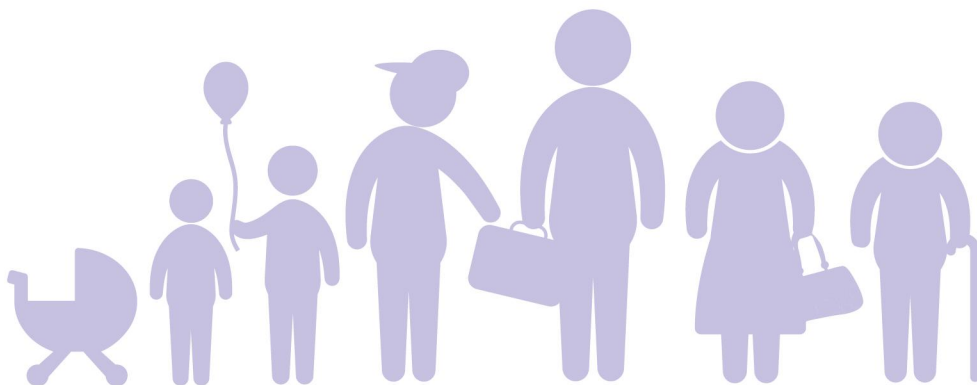
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työllä kaventetaan väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja sekä rakennetaan, ylläpidetään ja parannetaan kaupunkilaisten hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta. Lisäksi edistetään työ- ja toimintakykyä, vahvistetaan mielenterveyttä sekä ehkäistään sairauksia, tapaturmia, syrjäytymistä ja osattomuutta.

Toimiva kaupunki rakentuu tasa-arvolle, yhdenvertaisuudelle, vahvalle sosiaaliselle koheesiolle ja avoimelle osallistavalle kulttuurille. Toimiva kaupunki on erityisesti tukea ja apua tarvitsevien etu. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kaupungin eri toimialojen yhteistyössä toteuttamaa yksilöön, perheeseen, yhteisöihin, väestöön ja näiden elinympäristöihin kohdistuvaa sosiaalista hyvinvointia, terveyttä, hyvää

elämänlaatua ja onnellisuutta, turvallisuutta ja osallisuutta tukevaa ja mahdollistavaa toimintaa. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on köyhyyttä, syrjäytymistä ja muita sosiaalisia haittoja ehkäisevää ja vähentävää toimintaa sekä suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista hyvinvointia ja toimintakykyä edistävällä ja mahdollistavalla tavalla.

Helsinkiläisten hyvinvointia ja terveyttä edistetään siten, että terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat. Erojen kaventaminen on kuntalaisten perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden turvaamista. Ehkäistävissä olevia terveys- ja hyvinvointieroja ei voida pitää eettisesti hyväksyttävänä ja oikeudenmukaisina kansalaisten ja väestöryhmien yhdenvertaisuuteen tähtäävässä hyvinvointiyhteiskunnassa. Tällöin huolehditaan myös ihmisoikeuksien turvaamisesta, johon kunnat osallistavat sitoutuneet.

Osallisuus on keskeinen hyvinvointia ja terveyttä tuottava ja tukeva tekijä. Osallisuus on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista sekä kokemuksen myötä syntyvää sitoutumista. Siihen liittyy oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista, mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja sitä kautta vaikuttaa terveyttä ja hyvinvointia määrittäviin tekijöihin. Jokaisella helsinkiläisellä on oikeus kokea itsensä helsinkiläiseksi ja tehdä vaikuttavia tekoja yhteisönsä hyväksi.

Esityksen tausta

Helsingissä on vahvat perinteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä niin toimialoilla kuin kaupunkiyhteisenä toimintana. Haasteena on ollut eri toimijoiden ja verkostojen suhteellisen vahva ja itsenäinen rooli, jolloin kokonaiskoordinaatio on ollut hajanaista. Helsingin kaupungin johtoryhmässä on käsitelty kaupunkistrategian toimenpiteitä ja päätetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnin ja johtamisrakenteen valmistelun aloittamisesta 12.12.2017. Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 mukaan **Helsinki luo kaupunkiin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistyörakenteet ja nostaa liikkumisen lisäämisen sekä nuorten syrjäytymishaasteen ratkaisemisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisenä pilottihankkeiksi.**

Työtä varten perustettiin vuoden alussa HYTE-valmisteluryhmä. Tehtäväksi annettiin luoda Helsingin kaupungin toimijat ja keskeiset sidosryhmät kattava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnin ja johtamisen rakenne sekä kuvata vastuut, roolit, tehtävät ja jäsenet. Työssä tavoitellaan riittävän kattavaa vaikuttavuus- ja muuhun tietoon perustuvaa kokonaisuutta.

Valmistelutyössä on huomioitu hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskeva lainsäädäntö sekä

kunta- että maakuntatasolla. Kulttuurin rooli kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä on vahvistumassa ja jatkon kannalta on tärkeää ottaa huomioon tulossa olevat uusi museolaki ja laki esittävän taiteen edistämisestä, joissa kummassakin toiminnan yhdeksi tavoitteeksi ollaan asettamassa hyvinvoinnin edistämistä. Lisäksi on huomioitu sosiaali- ja terveysministeriön sekä terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen suositukset kuntien hyvinvointijohtamisesta ja -rakenteista. Useat suuret kunnat, kuten Espoo ja Vantaa, ovat viime vuosina kehittäneet hyvinvointijohtamistaan ja Helsingin HYTE-rakenteen valmistelussa on hyödynnetty muiden kaupunkien kokemuksia ja vahvistettu PKS-yhteisyyden näkökulmaa.

HYTE-kokonaisuus on laaja ja tässä työn ensimmäisessä vaiheessa esitetään, millä rakenteella Helsingin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä johdetaan joustavasti ja ketterästi. HYTE:n toimintakäytäntöihin sekä mahdollisiin päällekkäisyyksiin paneudutaan tarkemmin seuraavassa vaiheessa. Samoin eriarvoisuuden kaventamisen ja osallisuuden kytkemistä kokonaisuuteen kehitetään edelleen. Valmistelutyöryhmä jatkaa työtään 31.5.2018 saakka ja tukee HYTE johtamisjärjestelmän käyttöönottoa.

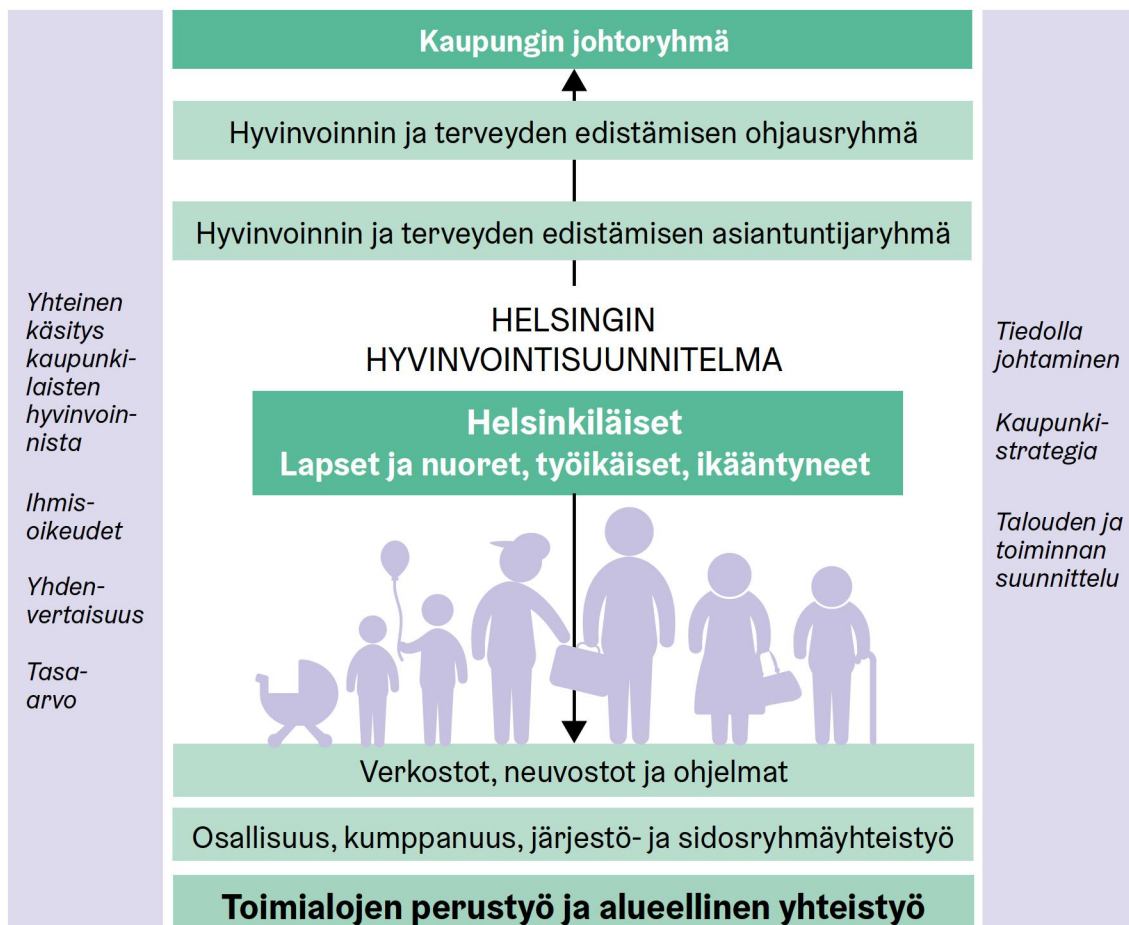
Ehdotus HYTE:n johtamisrakenteesta, tehtävistä ja vastuista

Kunnan ylin johto eli kaupunginvaltuusto on vastuussa strategisista päätöksistä, joilla kaupungissa edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ toteuttaa kaupunkistrategian tavoitteita ja periaatteita. Kaupunginstrategia ohjaa tavoitteillaan lakisääteisiä lasten ja nuorten sekä ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmia sekä kaikkia ikäryhmiä koskevia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä kootaan valtuustokausittaiseen kaupunkiyhteiseen hyvinvointisuunnitelmaan. Vuositainen hyvinvointiraportti on kiinteä osa talouden ja toiminnan suunnittelua ja tuodaan kaupunginvaltuuston budjettiraamin lähete keskustelun materiaaliksi.

HYTE-työhön liittyvien lakisääteisten ikäryhmäkohtaisten toimenpanojen seuranta sisältyy näihin raportointeihin.

Perustetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä ja asiantuntijaryhmä. Ohjausryhmä toimii lisäksi terveydenhuoltolain mukaisena kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahona sekä vastaa ehkäisevän päihdetyön järjestämislain mukaisen toimielimen tehtävistä kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti.

Kuva 1. Helsingin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisrakente

Kaupungin johtoryhmä 1 johtaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kaupungissa sekä vastaa siitä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmat on kytketty kaupungin toiminnan ja talouden suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmän tehtävät ja vastuut

Ohjausryhmä ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimeenpanoa toimialoilla ja verkostoissa sekä varmistaa, että tavoitteet ja toimenpiteet näkyvät vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa. Ryhmä ohjaa Helsingin hyvinvointisuunnitelman valmistelua ja osallistuu hyvinvointikertomusprosessiin. Ohjausryhmä edistää myös osallisuus- ja vuorovaikutuskäytäntöjen toteutumista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamalleissa.

Lisäksi ohjausryhmä:

- **Linjaa** hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet ja tavoitteet kaupunkistrategian pohjalta sekä **toimeenpanee, seuraa ja arvioi** kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä osana kaupungin toiminnan, henkilöstön ja talouden johtamista.
- **Seuraa, ohjaa ja toimeenpanee** osaltaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä maakunta- ja sote-uudistuksen sekä kasvupalvelut-kokonaisuuden valmistelussa. Varmistaa, että helsinkiläisten etu huomioidaan uudistuksessa.
- **Johtaa, toimeenpanee ja seuraa** kaupungissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä.
- **Hyväksyy osaltaan** vuosittain tehtävän HYTE-raportin sekä valtuustokausittain tehtävän laajan hyvinvointikertomuksen.
- **Vastaa** hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvästä viestinnästä, brändäämisestä ja markkinoinnista.
- **Koordinoi ja määrittelee** niitä painopisteitä, jotka toimivat järjestöavustusten jakoperusteina hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta.
- **Edistää** terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakkoarvioinnin käytäntöjä.
- **Edistää** alueellista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja vahvistaa yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten ja muiden paikallistoimijoiden välillä.
- **Edistää** kansainvälistä yhteistyötä.

Ohjausryhmän jäseniksi ehdotetaan:

Puheenjohtaja: Toimialajohtaja, kahden vuoden kiertävä puheenjohtajuus.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala: toimialajohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, perusopetusjohtaja, lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja, ruotsinkielisten palveluiden johtaja.

Kaupunkiympäristön toimiala: toimialajohtaja, yleiskaavapäällikkö.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala: toimialajohtaja, kulttuurijohtaja, liikuntajohtaja, nuorisoasiainjohtaja.

Sosiaali- ja terveystoimiala: toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, terveys- ja päihdepalvelujen johtaja, sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja.

Kaupunginkanslia: Strategiapäällikkö, turvallisuus- ja valmiusyksikön päällikkö, kaupunkitietopäällikkö, maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö, vuorovaikutuspäällikkö.

HYTE-koordinaattori (*sihteeristö*).

1–2 järjestö ym. edustajaa, nimetään myöhemmin.

Maakunnasta edustaja, pyydetään myöhemmin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijaryhmän tehtävät ja vastuut

Ryhmä **valmistelee** ohjausryhmän asiat sekä **koordinoi** hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden näkyvyyden toimialojen vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa. Asiantuntijaryhmä huolehtii riittävästä **yhteistyöstä** toimialoilla asioita valmisteltaessa ja tarvittaessa pyytää kohdennetusti näkemyksiä toiminnan johdolta. Ryhmä **valmistelee** Helsingin hyvinvointisuunnitelmaa sekä huolehtii sen kytköksestä lasten ja nuorten sekä ikäihmisten toimeenpanosuunnitelmien tekemiseen. Ryhmä **osallistuu** vuosittaisen HYTE-raportin tuottamiseen sekä kerran valtuustokaudessa tehtävän laajan hyvinvointikertomuksen sisältöjen tuottamiseen.

Lisäksi asiantuntijaryhmä:

- **Koordinoi** ehkäisevän päihdetyön toteuttamista.
- **Edistää** keskeisten verkostojen työtä erikseen soveltavilla tavoilla ja edistää uusien yhteistyömallien syntymistä sekä tukee kaupunkiyhteisiä poikkiallinnollisia prosesseja ja monialaista yhteistyötä.
- **Tuottaa tietoa** hyvin toimivista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen käytännöistä sekä huolehtii viestinnästä.
- **Tukee** eri toimialojen ammattilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön osaamista ja osaamisen jakamista.

Asiantuntijaryhmän jäseniksi ehdotetaan:

Sihteeristö:

Puheenjohtaja: HYTE-koordinaattori (HYTE -työpanos 100 %).

Kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot, tutkija, erityisvastuu HYTE-raportointi (HYTE-työpanos 20 %).

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, kehittämisasiantuntija erityisvastuu, ehkäisevä päihdetyö (HYTE-työpanos 20 %).

Sosiaali- ja terveystoimiala, erityissuunnittelija ja johtava erityissuunnittelija (HYTE -työpanos 20 %).

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala: varhaiskasvatuksen asiantuntija, perusopetuksen aluepäällikkö, toisen asteen NOP-verkoston suunnittelijaedustaja, johtava tietosuunnittelija, nuorten syrjäytymishaaste-hankkeen projektipäällikkö.

Kaupunkiympäristön toimiala: pyöräilykoordinaattori, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun edustaja.

Kulttuuri ja vapaa-ajan toimiala: kehittämisspäällikkö, NOP-verkoston sihteeri, liikumisohjelman projektipäällikkö.

Sosiaali- ja terveystoimiala: suunnittelupäällikkö, LASU-kollegion sihteeri.

Kaupunginkanslia: turvallisuus- ja valmiusyksikkö asiantuntija, kaupunginsihteeri, talouden ja toiminnan asiantuntija, ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman koordinaattori.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitos suosittavat, että kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävien koordinaatio sijoitetaan keskushallintoon, jolloin voidaan varmistaa poikkihallinnollisuuden toteutuminen myös muutosvaiheessa. Lisäksi kuntien ja maakunnan yhteistyö on toteutettava niin, että maakunnissa oleva sosiaali- ja terveydenhuollon osaaminen ja tietopohja tukevat kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3223876/tiivistelma-sote-ja-maakuntauudistuksen-lainsaadannosta-2.3.2017.pdf/ea7f35db-c837-4baf-b267-363c0b17d1e2>

HYTE-koordinaation päävastuu esitetään Helsingissä sijoitettavan kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle. Tehtävää varten nimetään päätoiminen HYTE-koordinaattori, jonka tehtävinä on HYTE-rakenteen kokonaiskoordinaatio, maakuntayhteistyö, monialaisten verkostojen yhteistyön edistäminen sekä suunnitelmien ja raportoinnin valmistelu. HYTE-koordinaatiossa huomioidaan myös päätösten ennakoarviointityön kehittäminen.

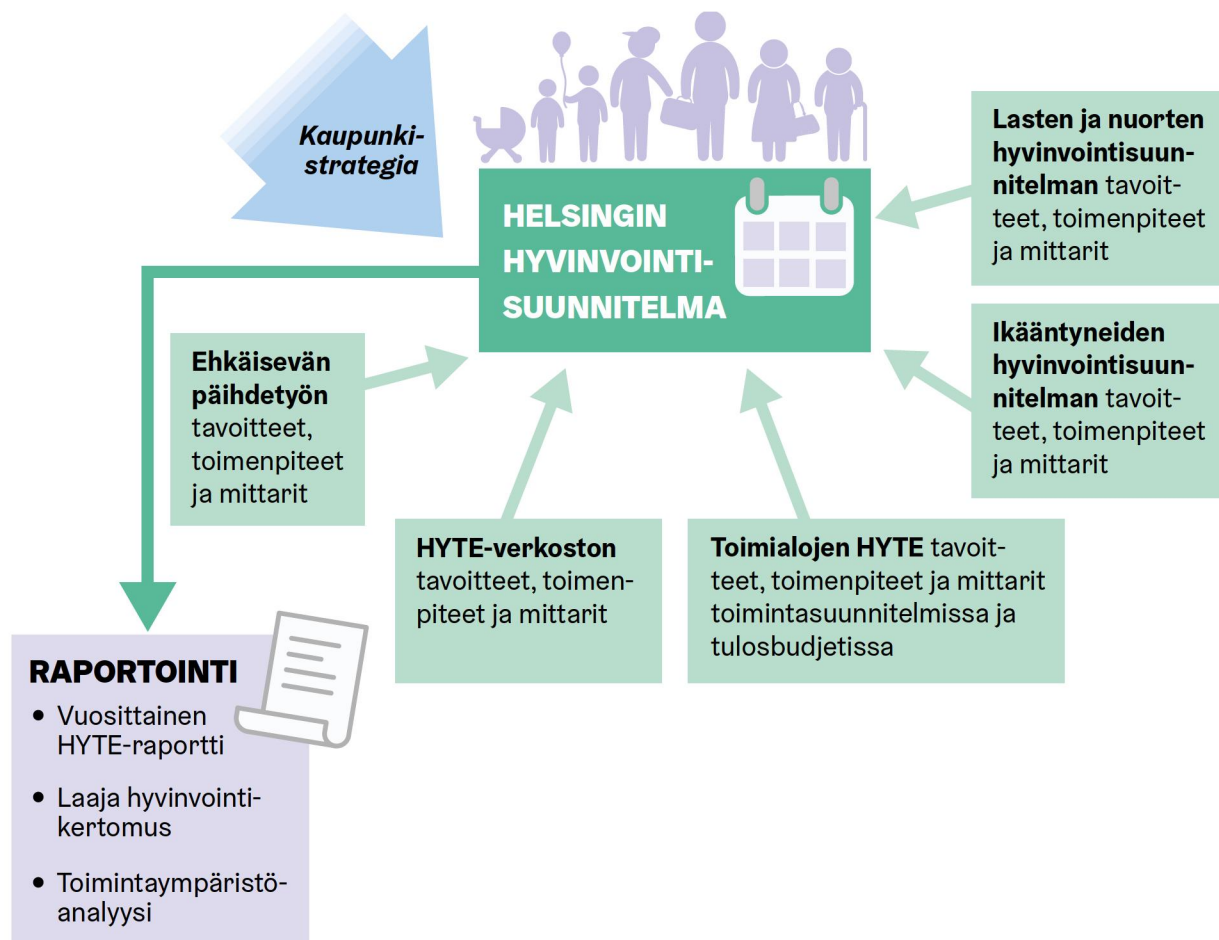
Helsingin hyvinvointi-suunnitelma kokoaa työtä

HYTE-työtä kokoavaksi uudeksi asiakirjaksi ehdotetaan valtuustokausittain valmistettavaa hyvinvointisuunnitelmaa, joka sisältää kaupunkistrategian pääpainopisteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä siihen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet ja seurannan. Hyvinvointisuunnitelma on lyhyt ja kompakti koonti-asiakirja, joka toimii lakisääteisten vuosittaisten raporttien sekä laajan hyvinvointikertomuksen sisältöä suuntaavana asiakirjana. Ensimmäinen hyvinvointisuunnitelma valmistuu vuoden 2018 aikana.

Hyvinvointisuunnitelma sisältää:

- Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eri väestöryhmiä koskevien lakisääteisten suunnitelmien tavoitteet, toimenpiteet ja seurannan.
- Toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja seurannan.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen verkoston eri kokonaisuuksien sekä ehkäisevän päihdetyön keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja niiden seurannan.

Kuva 2. Helsingin hyvinvointisuunnitelman sisältöalueet

Hyvinvointisuunnitelma kokoaa uudella tavalla yhteen kaupungissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, jonka avulla helsinkiläisten eriarvoisuus vähenee. Hyvinvointisuunnitelman työstäminen käynnistetään HYTE-asiantuntijaryhmän työnä. Lainsäädäntö edellyttää valtuustokäsittelyä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman osalta sekä ikääntyneiden suunnitelman osalta. Muissa pääkaupunkiseudun kunnissa ollaan myös siirtymässä kokoavaan hyvinvointisuunnitelmaan, johon on liitetty sekä lasten ja nuorten että ikääntyvien suunnitelmat. Helsingin hyvinvointisuunnitelma on valmis vuoden 2018 loppuun mennessä ja viedään valtuustokäsittelyyn vuoden 2019 alussa. Hyvinvointisuunnitelma toteutetaan internetsivuna, joka on osa HYTE-työhön kehitettävää digitaalista kokonaisuutta.

Päävastuu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelusta ja sen toteuttamisesta esitetään LASU-kollegiolle, jossa on jäseniä kaikilta toimialoilta. Valmistelu tehdään yhteistyössä Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston, opiskeluhuollon ohjausryhmän, sekä varhaiskasvatussuunnitelmaa valmistelevien tahojen kanssa. Lisäksi suunnitelmaa työstetään nuorisoneuvoston kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät päätavoitteet on kirjattu kaupunkistrategiaan,

joka osaltaan ohjaa asiakirjan sisältöä. Suunnitelman tietopohja löytyy kaupunkitutkimus ja -tilastot -yksikön ylläpitämistä lasten ja nuorten hyvinvointikertomuksista sekä toimintaympäristöanalyysistä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on toimeenpanoasiakirja joka sisältää tavoitteet, toimenpiteet ja seurannan.

Päävastuu ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman valmistelusta ja sen toteuttamisesta esitetään kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvontayksikölle. Valmistelu tehdään yhteistyössä vanhusneuvoston ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Iäkkäiden osallisuus ohjelman valmistelussa ja toteutuksessa on ollut aiemman Stadin ikäohjelman vahvuus. Myös vanhusneuvosto on korostanut iäkkäiden omaa osallisuutta ohjelman toteuttamisessa. Suunnitelman tietopohja löytyy kaupunkitutkimus ja -tilastot -yksikön ylläpitämästä ikääntyneiden teemasivulta sekä toimintaympäristöanalyysistä. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma on ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista säädetyn lain mukainen toimeenpanosuunnitelma, joka sisältää tavoitteet, toimenpiteet ja seurannan. Vanhusneuvosto osallistuu ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman seurantaan.

HYTE toiminnassa ja taloudessa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä toteutetaan osana kaupungin talouden ja toiminnan vuosisuunnittelua sekä monialaisissa verkostoissa. Strategiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet konkretisoituvat, kun ne tuodaan osaksi talous- ja toimintasuunnitelmia.

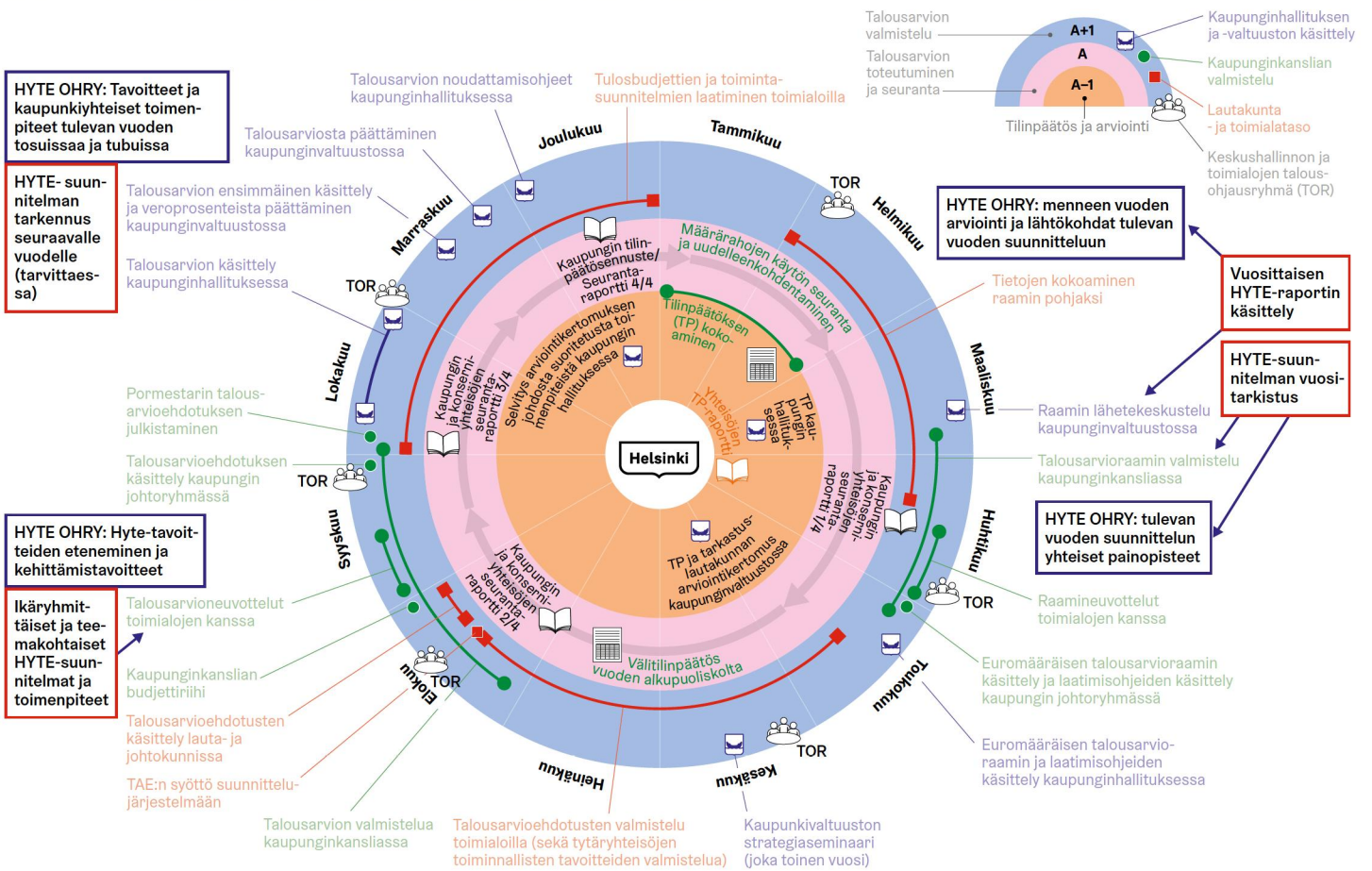
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen integroidaan kiinteäksi osaksi kaupungin johtamisjärjestelmää talouden ja toiminnan suunnitteluprosessin kautta. Vuosittaisiin toimintasuunnitelmiin kirjataan toimialatasolla, mitkä ovat keskeiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Näitä seurataan vuosittaisen HYTE-raportoinnin avulla. Ehdotettu rakenne varmistaa HYTE-asioiden säännöllisen käsittelyn kaupungin johtoryhmässä sekä poliittisessa päätöksenteossa.

HYTE-ohjausryhmä kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa. Ohjausrakenteen käynnistysvaiheessa tehdään jatkuvaa arviointia ja tarvittaessa korjausliikkeitä vuosisuunnitteluun. Kokonaisvaltainen arviointi HYTE-ohjausrakenteen toimivuudesta tehdään alkuvuodesta 2019. Tammikuussa käsitellään HYTE:n

vuosiraporttia. Vuosiraportti menee käsittelyyn raamin lähetekeskusteluun kaupunginvaltuustossa maaliskuussa. Ensimmäinen HYTE-vuosiraportti on käsittelyssä vuoden 2019 alkupuolella.

- Tammikuussa käsitellään HYTE:n vuosiraporttia. Vuosiraportti menee käsittelyyn talousarvioraamin lähetekeskusteluun kaupunginvaltuustossa maaliskuussa. Ensimmäinen HYTE-vuosiraportti on käsittelyssä vuoden 2019 alkupuolella.
- Huhtikuussa tarkennetaan hyvinvointisuunnitelmaa ja tehdään tarkentavat nostot tai korjaukset tavoitteisiin.
- Syyskuussa todetaan, arvioidaan ja kehitetään ikäryhmittäisiä toimenpiteitä, sekä verkostojen työskentelyä.
- Marraskuussa käsitellään sitä, miten eri toimialat ovat kirjanneet HYTE-työn painopisteitä, toimenpiteitä ja seuranta. Katsotaan myös voimavarat työn toteutukseen toimintasuunnitelmiin ja tulosbudjetteihin.

Kuva 3. HYTE:n ohjausryhmätyöskentely osana taloussuunnittelun ja -ohjauksen vuosikelloa

HYTE verkostoissa ja monialaisena yhteistyönä

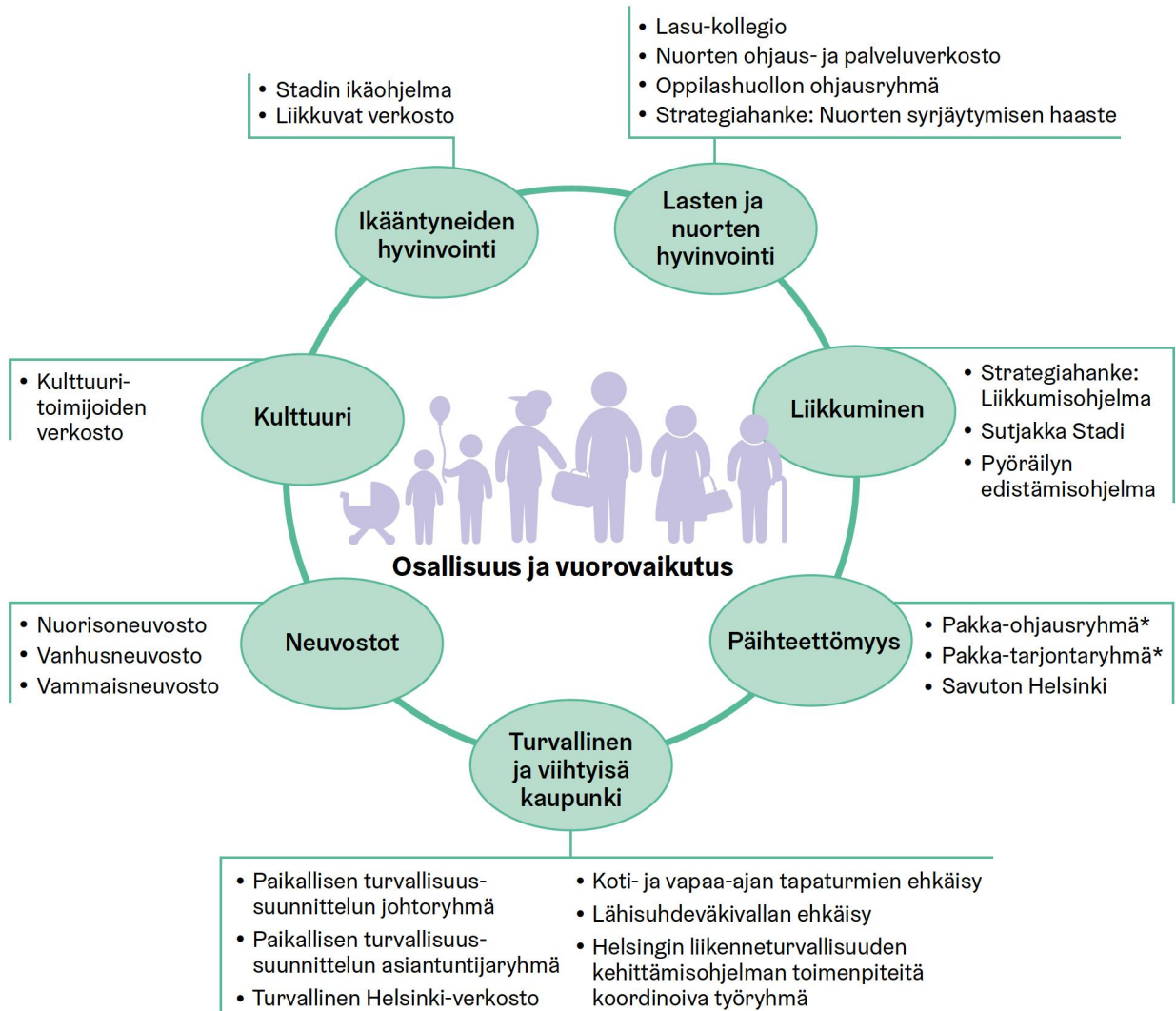
Kaupungissa toimii lukuisa määrä verkostoja, joko lainsäädännön velvoittamana, tai kansalliseen ohjaukseen ja väestön tarpeisiin perustuen. Esityksessä nämä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävät verkostot on koottu laajemmaksi HYTE-verkostoksi, jonka sisällöllistä toimintaa HYTE-ohjausryhmä johtaa. Lisäksi verkostojen keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja seuranta kootaan osaksi Helsingin hyvinvointisuunnitelmaa ja raportoidaan osana laajaa hyvinvointikertomusta sekä vuosittaista HYTE-raporttia.

HYTE-verkosto koostuu strategisesti keskeisistä teemakokonaisuuksista, joihin on koottu tehtäviltään samansuuntaisia ja -sisältöisiä monialaisia työryhmiä. Esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaisuuteen liittyvillä nuorten ohjaus- ja palveluverkostolla sekä oppilashuollon ohjausryhmällä on vahva lainsäädännöllinen peruste. Nuorisolain 9 § mukaan toimivan nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on kehittää monialaisen yhteistyön suunnittelua ja toimeenpanoa nuorille suunnatuissa palveluissa. Oppilas- ja opiskeluhuoltolain 14 § mukaan monialainen oppilashuollon ohjausryhmä vastaa yleisestä oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Tähän kokonaisuuteen sisältyy myös kaupunkistrategian kärkihanke Nuorten syrjäytymishaasteen ratkaiseminen.

Muita strategisesti keskeisiä teemakokonaisuuksia ovat liikkumisen edistäminen, päihteettömyys, turvallinen ja viihtyisä kaupunki-kokonaisuus sekä ikään-tyneiden hyvinvointi. Kulttuurin nostaminen aiempaa systemaattisemmin osaksi kaupungin HYTE-verkosta on osa uudenlaista ja laajaa hyvinvointiajattelua, johon myös tulevat lainsäädännön uudistukset kannustavat. Kumppanuus- ja järjestöyhteistyö on vahvasti edustettuna verkostoissa. Myös osallisuus, alueellisuus ja painopisteen siirtäminen kohti ennaltaehkäiseviä toimia ovat näkyviä elementtejä verkostoissa. Uudessa HYTE-rakenteessa on mahdollista järjeistää verkostojen määriä ja tehtäviä.

Useiden monialaisten verkostojen tavoitteena on tukea helsinkiläisten terveellisiä elintapoja. Säännöllisellä liikunnalla, monipuolisella ravinnolla sekä laadukkaalla ja riittävällä unella on vaikutusta väestön kokonaisyhyvinvointiin. Esimerkiksi ravitsemuksen merkitys on tärkeä kaikissa ikävaiheissa. Hyvän ravitsemuksen edistäminen on sekä kunnan että maakunnan tehtävä, joka tulee huomioida ja päättää yhdessä. Ravitsemusosaamisen hyödyntämiseksi on jo toimivia verkostoja, esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimessa toimiva Ravitsemushoidon neuvottelukunta.

Kuva 4. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävä verkosto keväällä 2018

*PAKKA-toiminta on paikallista ja yhteisöllistä alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa.

Ehkäisevä päihdetyö toteutetaan jatkossa uudella tavalla

Ehkäisevä päihdetyö on tärkeä keino vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta kuntatasolla. Ehkäisevän päihdetyön järjestämislaki edellyttää, että kunnan tulee organisoida tarpeen mukainen ehkäisevä päihdetyö alueellaan ja nimetä ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava kuntalain mukainen toimielin. Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja.

Kunnan tehtäviin sisältyvät mm. kunnan päihdeolojen seuranta, raportointi ja suunnitelmallisen työn toteuttaminen. Lisäksi kunta vastaa ehkäisevän päihdetyön toimien edistämisestä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa, ja yhteensovittaa toimia mm. valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön toimielimeksi ehdotetaan kaupunginhallitusta. Lisäksi valmisteluryhmä ehdottaa, että Helsingissä ehkäisevän päihdetyön tehtävistä huolehtii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä kaupunginhallituksen päätöksellä. Aluehallintoviraston mukaan toimielin voi vastuuttaa tehtävät ja niiden koordinoinnin jollekin monialaiselle työryhmälle kunnassa (Aluehallintoviraston ohjauskirje 5.2.2018).

Ehkäisevän päihdetyön suunnittelu ja toimeenpanto tapahtuu jatkossa HYTE-ohjausryhmän sekä lakisäästeisten- ja muiden verkostojen sekä keskushallinnon ja toimialojen yhteistyössä. Tavoitteet ja toimenpiteet sekä seuranta ja raportointi kytketään osaksi kaupungin HYTE-ohjausta, johtamista ja koordinointia.

HYTE ja raportointi

Terveydenhuoltolain 12§ mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin, sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Kaupunkitutkimus ja -tilastot -yksikkö ylläpitää sivustoja ja tietokantoja eri väestöryhmien hyvinvoinnin tilasta sekä erilaisista hyvinvoinnin teema-alueista. Lasten ja nuorten hyvinvointitiedon jäsentämiseksi on jo aiemmin työstetty kaupunkiyhteinen hyvinvointikäsitys, joka on helpottanut ja motivoinut toimialojen tietoyhteistyötä ja osaltaan parantanut tiedon käytön vaikuttavuutta.

Lasten hyvinvoinnin tiedon jäsentelyä ohjaavat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet, jotka ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen. Lisäksi työssä käytetään toimintavalmiuksien (Amartya Sen & Martha Nussbaum; capability approach) hyvinvointikäsitystä, jossa korostetaan ihmisarvoa, vapautta valita sekä omien mahdollisuuksien, kykyjen ja voimavarojen tukemista. Nuorten tietotyön kantavana ajatuksena on, että nuoruus on taitojen ja kykyjen kehittämisen aikaa ja on tärkeää, että helsinkiläisnuorilla on yhtäläiset mahdollisuudet kasvaa ja kehittää itseään monipuolisesti. Nuori nähdään aktiivisena toimijana, joka oppii ja kehittää kykyjään vuorovaikutuksessa kehitysympäristönsä muiden jäsenten kanssa. Lasten ja nuorten tietotyössä hyvinvointia mitataan sekä subjektiivisilla että objektiivisilla mittareilla ja hyvinvointia tarkastellaan sekä voimavara- että riskinäkökulmasta. Vastaavaa hyvinvointikäsitystä työstetään edelleen HYTE-työn ja raportoinnin taustaksi.

Laaja hyvinvointikertomus

Laaja hyvinvointikertomus on kunnassa valmisteltu hyvinvointipolitiikan suunnittelun, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Hyvinvointikertomus on tiivis kuvaus johtopäätöksineen kunnan toteuttamasta hyvinvointipolitiikasta kunnan eri sektoreilla, analyysi väestön terveydestä ja hyvinvoinnista väestöryhmittäin sekä

siihen vaikuttavista tekijöistä ja niiden muutoksista. Lisäksi kuvataan miten palvelujärjestelmä kykenee vastaamaan hyvinvointitarpeisiin ja minkälaisia vaikutuksia ehkäisevällä työllä on ollut.

Helsingin Tila ja kehitys -raportti sekä toimintaympäristöraportti vastaavat osaltaan (aiemman aluehallintoviraston päätöksen mukaisesti) kunnan laajaa hyvinvointikertomusta. Molemmat dokumentit sisältävät osiot hyvinvoivasta helsinkiläisestä, johon on kuvattu väestön hyvinvoinnin tilaa ja muutosta eri näkökulmista. Toimintaympäristöraportti sisältää lisäksi palvelukuvauksia yhdistettynä hyvinvointitietoon.

Jatkossa laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu vastuu on kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolla, joka yhteistyössä HYTE-ohjausryhmän kanssa varmistaa, että asiakirjat täyttävät laajan hyvinvointikertomuksen vaadittavat elementit. Tila ja kehitys -raporttia sekä toimintaympäristöraporttia kehitetään siten, että ne sisältävät nykyistä selkeämmin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmia. Molempia raportteja käsitellään HYTE-ohjausryhmässä.

Tila ja kehitys -raportin väliarviointi valmistellaan valtuuston seminaariin kesäkuussa 2019. Seuraava laaja hyvinvointikertomus tuotetaan osaksi Tila ja kehitys raportointia valtuustokauden lopussa.

Vuosittainen HYTE-raportti

Vuosittain tuotetaan tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteiden etenemisestä sekä keskeisistä seurattavista indikaattoreista. Vuosittaisesta HYTE-raportin valmistelusta vastaa kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosasto yhteistyössä HYTE-asiantuntijaryhmän sekä HYTE-ohjausryhmän kanssa. HYTE- vuosiraportti viedään HYTE-ohjausryhmän hyväksyttäväksi tammi-helmikuussa, jonka jälkeen se liitetään osaksi maaliskuussa käytävää raamin lähetekeskustelua kaupunginvaltuustossa. HYTE:n vuosiraportti toimii tiedolla johtamisen välineenä HYTE-tavoitteiden ja toimenpiteiden ohjauksessa ja määrittelyssä.

Tuleva HYTE-kerroin

Maakuntien ja kuntien valtion rahoitukseen suunnitellaan liitettäväksi HYTE-kerroin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa. Kuntien toiminnassa arvioidaan hyvinvoinnin johtamista (9 indikaattoria) sekä peruskoulutuksen (10 indikaattoria) ja liikuntatoimen (10 indikaattoria) tehtävien hoitamista kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunta ja maakunta voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa kertoimeen, joka sisältää toimintaa kuvaavia sekä toiminnan tulosta ja aikaansaatusia muutosta osoittavia indikaattoreita. HYTE-kertoimen ohjeistusta seurataan ja integroidaan HYTE:en liittyvään raportointiin.

HYTE:ä mittaavat indikaattorit

Johtamisrakenteen käynnistymisen jälkeen HYTE-asiantuntijaryhmä valmistelee ja arvioi, mitkä ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä parhaiten kuvaavat mittarit ja seurannan välineet. Seurattaviksi valitaan ne mittarit, jotka kuvaavat parhaiten väestön hyvinvoinnin ja terveyden nykytilaa ja kehitystä sekä väestöryhmien välisiä hyvinvointieroja. Lisäksi määritellään monialaisille yhteistyöryhmille ja verkostoille sekä toimialojen toimenpiteille onnistumisen tasot. Kaupunkistrategian hyvinvointia ja terveyttä kuvaavat seurantamittarit liitetään osaksi kokonaisuutta.

Viestinnästä, markkinoinnista ja digitaalisuudesta hyteä hyteen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kaupungin tärkeimpiä tehtäviä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteet koskettavat laajasti kaupunkilaisia, kaupungin eri toimialoja ja toimintoja. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tapahtuvasta toiminnasta, tapahtumista, ihmisistä ja vaikkapa uutiskirjeistä viestiminen on hankkeiden onnistumisen keskeinen edellytys ja kriittinen menestystekijä.

HYTE:n menestyksellinen toteuttaminen vaatii paljon viestintää, niiden näkymistä ja kuulumista uudella tavalla. Viestinnässä ja markkinoinnissa tulee lisäksi hyödyntää kaupungin brändiosaamista. Tavoitteena on viestiä ja vuorovaikuttaa avoimesti, kiinnostavasti ja positiivisella lähestymistavalla eri näkökulmista ja eri kohderyhmät huomioiden.

HYTE-työn suunnitelmat, innovatiiviset toimintatavat sekä raportointikokonaisuudet tuodaan näkyviksi digitaalisessa muodossa. Työlle kehitetään oma vuorovaikutteinen verkkosivu, jolla tietoon perustuvat hyvät HYTE-käytännöt tuodaan näkyväksi ja mahdollistetaan asiantuntijoiden ja kaupunkilaisten osallistuminen HYTE-työhön.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen viestinnän vahvistamiseksi sekä toiminnan tunnettavuuden ja näkyvyyden lisäämiseksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkihankkeille muodostetaan yhteinen viestintäryhmä. Tämä ryhmä laatii viestintäsuunnitelmaa hankkeille.

Kaupunkiyhteisistä strategiahankkeista tiedotetaan yleisellä tasolla hel.fi sivuilla. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/kaupunkistrategia/>

HYTE ja eurot

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tapahtuu pääosin osana kaupungin normaalia johtamista ja toimintaa. Toiminnan käynnistysvaiheessa panostetaan viestintään, toiminnan fasilitointiin ja digitalisuuteen.

Kustannukset	Euroa
Hyte-koordinaattori, palkkakulut sivukuluineen / vuosi	70 000
Hyte-toimintatapojen fasilitointi ja palvelujen ostot / 2018–2019	100 000
Viestintä ja markkinointi (sisältää verkkosivun rakentamisen) / 2018–2019	100 000
Yhteensä	270 000

HYTE-valmisteluryhmän jäsenet

Sosiaali- ja terveystoimiala

Juha Jolkkonen	toimialajohtaja, puheenjohtaja
Tarja Saarinen	erityissuunnittelija, sihteeri
Kaisa Pasanen	johtava erityissuunnittelija

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Tuula Haavisto	kulttuurijohtaja
Tarja Loikkanen	liikuntajohtaja
Tiina Hörkkö	aluepäällikkö
Päivi Kuusela	kehittämisasiantuntija, sihteeri

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Liisa Pohjolainen	toimialajohtaja
Anna Lyra-Katz	erityissuunnittelija
Niclas Grönholm	ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja

Kaupungin ympäristön toimiala

Rikhard Manninen	yleiskaavapäällikkö
------------------	---------------------

Keskushallinto, kaupunginkanslia

Marko Karvinen	strategiapäällikkö
Stina Högnabba	erikoistutkija, sihteeri
Katja Rimpilä	kaupunginsihteeri
Ilkka Haahtela	maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö
Leena Mickwitz	kaupunginsihteeri

Taitto ja kaaviot:
Lotta Haglund

Kuvat:
s.5 Julia Kivelä / Visit Finland
s. 11 Jussi Hellsten / Helsinki Marketing
s. 18 Rhinoceros Oy, 2014 / Helsingin kaupungin aineistopankki

